

„Rzecz o orgazmie psychicznym i erotyczności”. http://forum.gazeta.pl/forum/w,15128,95507955,95507955,Rzecz_o_orgazmie_psychicznym_i_erotyczno-sci.html, 2009.

Tomasz Biernat, Jarosław Przeperski, *Zintegrowane wsparcie rodziny w środowisku lokalnym: centrum dla rodzin*, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, 2015, s. 145.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/PCh.2016.038>

Rodzina to najmniejsza, a jednocześnie najważniejsza jednostka w strukturze społecznej. Posiada w sobie wiele zasobów, które pozwalają jej przezwyciężyć konflikty i pokonać problemy, jakich doświadcza. Szczęśliwa rodzina, w której jest miłość, szacunek do drugiego człowieka, zaufanie, poczucie bezpieczeństwa, sprawia, że i jej otoczenie jest zadowolone. Dotyczy to zwłaszcza dzieci, które w prawidłowo funkcjonującej rodzinie w pełni mogą rozwijać swą osobowość i we właściwy sposób zaspokajać potrzeby, zarówno biologiczne, jak i emocjonalno-duchowe. W rodzinie drzemie ogromny potencjał, który – wydobyty i nazwany – pozwala uchronić przed dysfunkcją i rozpadem. Rodzina nie może jednak żyć sama dla siebie, musi integrować się ze środowiskiem lokalnym, z którego czerpie potrzebne zasoby. Tymczasem obecnie panująca anonimowość i indywidualizm sprawiają, że człowiek żyjący wśród innych ludzi staje się coraz bardziej samotny. Ludzie zamykają się w swoich domach, bliscy zajęci swoją pracą nie mają czasu na zwykłą rozmowę czy wspólny posiłek, sąsiedzi mało ze sobą rozmawiają, czasem nawet się nie znają.

W zmieniającej się rzeczywistości społecznej rodziny przeżywające kryzysy powinny być szczególnie chronione przez państwo oraz powołane do tego celu instytucje. Niepokój budzi fakt, że organizacje nie zawsze ze sobą współpracują, co w konsekwencji powoduje stratę czasu i wysiłku profesjonalistów, a efekty ich pracy mogą nie być tak zadowalające, jak gdyby złączyli swoje siły i działali razem dla dobra rodziny. Wciąż brakuje systemowych rozwiązań związanych z pracą na rzecz pomocy rodzinie i dziecku. Na szczęście pojawiają się nowe koncepcje tworzenia instytucji wzmacniających rodzinę i integrujących społeczność lokalną. Przykładem są centra dla rodzin, które stały się tematem przewodnim w książce Tomasza Biernata i Jarosława Przeperskiego pod tytułem: *Zintegrowane wsparcie rodziny*

w środowisku lokalnym: centrum dla rodzin. Jest to pierwsza pozycja na polskim rynku wydawniczym, która w sposób całościowy opisuje te placówki. Na 145 stronach czytelnik może zapoznać się z wnikliwie przeprowadzoną analizą funkcjonowania tych miejsc zarówno od strony teoretycznej, empirycznej, jak i praktycznej. Publikacja została przygotowana w serii *Problemy Pracy Socjalnej* przez Wydawnictwo Edukacyjne Akapit i składa się z pięciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym: *Wsparcie rodziny jako funkcja środowiska lokalnego*, autorzy wprowadzili definicję wsparcia społecznego, które zostało potraktowane jako „rodzaj towarzyszenia, asystowania ludziom w różnych sytuacjach życiowych, zarówno normalnych, typowych, jak i zawierających jakiś problem, trudność, które dodaje sił poprzez określone działania, jak i sam fakt jego istnienia (dostępności). Jest wyrazem myślenia i działania prospołecznego, wychodzącego ku potrzebom innych” (s. 15). W tekście zostały też opisane różne rodzaje wsparcia społecznego (funkcjonalne, strukturalne, indywidualne, grupowe, środowiskowe) oraz wsparcia rodziny. Warto podkreślenia są przedstawione działania wspierające rodzinę w określonych obszarach. I tak, zostało wymienione:

- wsparcie informacyjne – dostarczanie konkretnej wiedzy rodzinom, by ułatwić im rozwiązywanie problemów i zaspokajanie potrzeb (np. adresy placówek, telefony do specjalistów, fora internetowe prowadzone przez profesjonalistów, informacje o organizowanych imprezach, wycieczkach, kampaniach i innych ważnych wydarzeniach kierowanych do rodzin i dzieci);
- wsparcie wartościujące – upowszechnianie i promowanie wartości prorodzinnych (miłości, szacunku, odpowiedzialności, przynależności);
- wsparcie instrumentalne – celem jego jest poprawienie sytuacji bytowej rodzin poprzez dostarczenie im potrzebnych przedmiotów i usług;
- wsparcie emocjonalne – skierowane do rodzin doświadczających trudnej sytuacji życiowej (poradnictwo, grupy wsparcia, samopomocowe, interwencja kryzysowa);
- wsparcie duchowe – nastawione na poszukiwanie sensu i celu życia, a także odpowiedzi na ważne pytania aksjonormatywne.

Istotnym elementem każdego systemu społecznego są sieci wsparcia, które, jak słusznie zauważają autorzy, powinny być tworzone w każdej społeczności lokalnej jako jeden z priorytetów polityki społecznej. Dobrze zorganizowana sieć stanowi kapitał społeczny i jest ważnym wyznacznikiem jakości usług

społecznych państwa. W założeniach koncepcji zintegrowanego wsparcia rodziny w lokalnej społeczności przydatne zdaje się być też odniesienie do pojęcia siły rodziny. Każda rodzina ma w sobie wystarczające zasoby, które pozwalają pokonać problemy i przeszkody, jakie napotyka w codziennym życiu. Ważne, by członkowie rodziny działali wspólnie, wspierali się i wzajemnie sobie pomagali. Centra dla rodzin są takim właśnie miejscem, gdzie siły rodziny są diagnozowane i rozwijane.

W kolejnym rozdziale skoncentrowano się na założeniach teoretyczno-praktycznych funkcjonowania centrów dla rodzin. Mimo iż ta innowacyjna metoda pracy z rodziną prowadzona jest w wielu krajach, to trudno podać jej jedną wspólną definicję czy typologię. Porządkując klasyfikacje, autorzy wyróżnili dwa typy centrów: jedne – dla rodzin korzystających z pomocy społecznej, drugie – dla wszystkich mieszkańców danej społeczności lokalnej. Scharakteryzowali też centra z perspektywy teorii klastrowej. Istotą centrów jest przede wszystkim integracja usług na rzecz rodziny, która oznacza współpracę wielu specjalistów w zakresie rozpoznawania problemów i potrzeb klientów, wspólnego układania planu pomocy czy udzielania wsparcia w działaniach zmierzających do poprawienia sytuacji rodziny. Przede wszystkim jednak umożliwia ciągłość pomocy, która zwiększa efektywność i skuteczność oddziaływań profesjonalistów. Poza integracją centra te spełniają także funkcje interwencyjną/kompensacyjną, profilaktyczną/prewencyjną, edukacyjną, informacyjną i badawczą. Ciekawe zdają się być rozwiązania dotyczące organizacji centrów, a zwłaszcza jej modele („pod jednym dachem” i galeryjny).

W rozdziale trzecim opisane zostało funkcjonowanie centrów dla rodzin w wybranych krajach Europy (Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Szwecja, Finlandia). Wspólne dla wszystkich tych miejsc jest oferowanie zintegrowanych usług dla rodziny oraz to, że działania centrum są powiązane ze środowiskiem lokalnym. Co istotne, praca profesjonalistów koncentruje się na wydobywaniu zasobów klienta, rodziny, środowiska, a celem nadrzędnym jest ich usamodzielnienie, poprawienie sytuacji życiowej i podniesienie samooceny oraz wiary w lepszą przyszłość.

W kolejnym rozdziale, pt. *Centra dla rodzin w Polsce w świetle badań pilotażowych*, zaprezentowano pierwsze centra dla rodzin działające w Polsce w latach 2013–2015 w ramach projektu: „Schematom STOP! Wspólne działania instytucji pomocy społecznej i instytucji rynku pracy – pilotaż”. Placówki te zostały założone w 21 powiatach i oferowały pomoc osobom długotrwale bezrobotnym i ich rodzinom. Autorzy podjęli się zbadania funkcjonowania tych instytucji pod względem organizacyjnym, lokalowym,

ich celów, rodzajów oferowanych usług (dla dzieci, rodziców, dziadków), współpracy z innymi organizacjami, słabych i mocnych stron.

Ostatni rozdział to propozycje metodyczne autorów dotyczące poprawy funkcjonowania centrów dla rodzin. Na uwagę zasługuje zwłaszcza metoda organizowania środowiska lokalnego, na którą składa się:

- diagnoza środowiska;
- aktywizacja sił społecznych tkwiących w środowisku;
- projektowanie działań;
- realizacja;
- ewaluacja.

W części tej opisane zostały także podstawy prawno-formalne wspierania rodzin i funkcjonowania centrów dla rodzin.

W zakończeniu recenzowanej publikacji możemy przeczytać, że placówki te „mogą być, tak jak w innych krajach, dobrym sposobem na zmianę sytuacji naszych rodzin. Jej treścią powinien być zestaw wartości, norm, postaw, podejść teoretycznych i metodycznych wykorzystanych do wszechstronnego wspierania rodziny w rozwoju i zaspokajaniu jej potrzeb. Taka nowa instytucja dostarczająca zintegrowanych usług skoncentrowanych na rodzinie byłaby szansą na systemowe i zintegrowane wsparcie rodziny, które służyłoby podnoszeniu jej jakości życia i osiągnięcia dobrostanu” (s. 138). Wyniki badań przeprowadzonych przez autorów, a także doświadczenia wyniesione z innych krajów przekonują, że warto upowszechnić działalność centrów dla rodzin. Dlatego cieszy fakt, że pojawiają się kolejne programy promujące tę metodę pracy z rodziną. Dla przykładu w województwie kujawsko-pomorskim we wrześniu 2016 roku rozpoczęto realizację projektu „Rodzina w Centrum”, w ramach którego powstaną 23 Centra Wspierania Rodzin. W placówkach tych będzie udzielana pomoc rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, rodzinom zastępczym, kandydatom do pełnienia tej funkcji oraz dzieciom i młodzieży przebywającym w pieczy zastępczej, a także osobom odpowiedzialnym za tworzenie pieczy zastępczej (rodzicom zastępczym i dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych). Proponowana będzie pomoc pedagogiczna, psychologiczna, psychiatryczna, prawna, mediacja, socjoterapia, terapia rodzin, grupy wsparcia, szkolenia i superwizje dla rodzin zastępczych, warsztaty dla dzieci przebywających w lub opuszczających pieczę zastępczą¹. Jak zatem widać,

¹ http://www.ropstorun.home.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1659:rodzina-w-centrum-podpisanie-umowy-o-partnerstwie&catid=36:aktualnoci&Itemid=53.

działania centrum wpisują się w założenia Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gdzie we fragmencie preambuły czytamy, że dokument ten powstał: „dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”².

Recenzowana książka zmusza do refleksji nad kondycją współczesnej rodziny. Rodzina, która powinna być „ostoją” bezpieczeństwa, miłości, stwarzać warunki do jak najlepszej samorealizacji jednostki, dziś traci na znaczeniu. Jej wartość jest zagrożona przez postawy skrajnego indywidualizmu, hedonizmu, egocentryzmu, które nie sprzyjają budowaniu więzi z drugim człowiekiem. To w konsekwencji przyczyniać się może do pojawiania się wielu problemów społecznych, u podłoża których leży często samotność człowieka i jego cierpienie. Jednak autorzy książki upatrują w rodzinie bezgraniczny skarb, niczym niezmacony, który – jeśli jest „zaopiekowany” – może rozkwitnąć i wydać solidne „plony”. Rodzina to siła, która „nie tylko «rodzi» nowe wartości wewnątrz swojej struktury, ale ma także zdolność «rodzenia» ich na zewnątrz, o ile jej to zostanie umożliwione. Dbalność o kondycję i rozwój rodzin przekłada się na dobrostan środowiska lokalnego w wielu jego wymiarach (społecznym, kulturowym, gospodarczym)” (s. 36). Publikacja niesie ze sobą nadzieję, że rodzina jest na tyle silna i ma w sobie taki potencjał, że jest w stanie przetrwać najtrudniejsze chwile i pokonać wszelkie trudności. Warunkiem jest zbudowanie prawdziwej relacji opartej na zaufaniu, kompromisie, czerpanie radości z bycia ze sobą i – co najważniejsze – nauczenie się wzajemnego przebaczenia.

*Katarzyna Wasilewska-Ostrowska**

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. 2011 nr 149 poz. 887.

* Dr Katarzyna Wasilewska-Ostrowska jest adiunktem w Katedrze Pracy Socjalnej na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Adres: Wydział Nauk Pedagogicznych UMK, ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń; e-mail: katwas@umk.pl.